

*В. А. Шойко,
к. і. н., доцент, заступник начальника
Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту*

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

*V. A. Shoyko,
Ph.D. in History, Associate Professor, Deputy Head,
Ukrainian Research Institute of Civil Protection*

STATE REGULATION OF FOOD SAFETY: UTILIZED CHARACTERISTICS AND EVOLUTION

Розкрито сутність поняття «продовольча безпека» і її роль у забезпеченні економічної безпеки держави. Проаналізовано економічні заходи, які продовольча безпека держави забезпечує при його формуванні. Виділено основні завдання держави щодо забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки України. Оцінено діяльність продовольчої безпеки держави на макро-, мезо- і мікрорівнях. Окреслено основні напрямки державної політики України в сфері продовольчої безпеки.

The essence of the concept of «food security» and its role in ensuring the economic security of the state are revealed. The economic measures provided by the state food security during its formation are analyzed. The main tasks of the state for ensuring the necessary level of food security of Ukraine are highlighted. The activity of food security of the state on the macro-, meso- and micro-levels was evaluated. The main directions of the state policy of Ukraine in the field of food safety are outlined.

Ключові слова: продовольча безпека, глобалізація, продовольча криза, державне управління, національна безпека, регулювання, законодавче забезпечення.

Key words: food security, globalization, food crisis, public administration, national security, regulation, legislative provision.

Постановка проблеми. Трансформація економічної системи в Україні гостро поставила перед державою завдання забезпечення національної безпеки у всіх її проявах, включаючи, насамперед, продовольчу безпеку. Це зумовлено не лише переходом до ринку як відкритої господарської системи, але й появою цілого комплексу нових дестабілізуючих інституціональних і господарських процесів, що підривають економіку країни.

Проте, для України питання гарантування продовольчої безпеки мають особливе значення, оскільки за роки соціально-економічних перетворень виробництво сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів зменшилось, а продовольче забезпечення населення знизилось до критично небезпечної межі. Тому питання дослідження сутності та етапів становлення державного регулювання продовольчої безпеки є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки приділяли увагу українські та зарубіжні вчені. Серед українських авторів слід виділити, зокрема, М. Білокур, В. Бойко, Ю. Білика, О. Варченко, К. Голікова, В. Олійника, О. Скидан, П. Саблука, О. Тарасюк, В. Трегобчука, В. Шамрая, В. Юрчишина та інші [1-7].

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження сутнісної характеристики та еволюції державного регулювання продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча безпека є одним із елементів економічної політики держави, що спрямована на забезпечення стабільного виробництва продуктів харчування, доступності їх отримання та використання населенням відповідно до фізіологічних норм споживання за рахунок власного виробництва та надходження від імпорту.

Забезпечення населення продовольством за будь-яких умов та обставин завжди вважалось одним із головних соціально-економічних завдань держави, а те, наскільки ефективно держава виконувала це завдання, служило критерієм оцінювання ефективності влади. В історії людства чимало прикладів того, як невиконання державою цієї функції або, інакше кажучи, незабезпечення продовольчої безпеки призводило до дестабілізації суспільства і, як наслідок, втрат у національній безпеці. Таким чином, продовольча безпека – важливий елемент національної безпеки країни.

Вперше термін «продовольча безпека» ввели у практику на Всесвітній конференції з проблем продовольства 1974 р. в Римі. Конференцію організувала «Food and Agriculture Organization» після різкого зростання світових цін на зерно [8].

Більш ніж через 20 років, у 1996 р. відбулася всесвітня зустріч на вищому рівні з проблем продовольства. За її підсумками було прийнято Римську декларацію зі всесвітньої продовольчої безпеки. Відповідно до цієї декларації, продовольча безпека – це стан економіки, під час якого населенню країни в цілому і кожному громадянину зокрема гарантується доступ до продуктів харчування, питної води та інших харчових продуктів такої якості, асортименту та обсягу, які необхідні та достатні для фізичного й соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я та розширеного відтворення населення країни [9].

В Законі України «Про основи національної безпеки» це поняття розвинуто і трактується так: «Продовольча безпека - захищеність життєвоважливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої держава гарантує фізичну і економічну доступність та якість життєвоважливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування, підтримує стабільність продовольчого забезпечення населення та забезпечує продовольчу незалежність» [10].

Узагальнюючи думки вітчизняних науковців можна сказати, що продовольча безпека – це також здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом продуктів харчування. Відповідно до цього підходу, досягнення продовольчої безпеки передбачає реалізацію таких основних напрямів вирішення проблеми:

- 1) підтримання постачання продовольства на рівні, достатньому для здорового харчування;
- 2) забезпечення належного рівня платоспроможного попиту населення;
- 3) усунення залежності від імпорту та захист інтересів вітчизняних товаровиробників.

Органи державної виконавчої влади несуть відповідальність за формування і реалізацію державної політики продовольчої безпеки, забезпечення ефективної координації діяльності органів виконавчої влади щодо питань, пов'язаних з формуванням продовольчої безпеки [11].

На основі аналізу головних підходів до розуміння продовольчої безпеки у національній та зарубіжній науці, а також власних теоретичних узагальнень розроблено схему (рис. 1), що ілюструє місце продовольчої безпеки у структурі економічної безпеки, а також її структурно-функціональні особливості.

Необхідність включення механізму державного регулювання в систему продовольчого забезпечення обумовлена значимістю продовольчого забезпечення для соціально-економічного розвитку регіону. Основним завданням системи державного управління є підтримка стабільної економічної ситуації в сільському господарстві, стабілізація ринкової кон'юнктури і коливань прибутковості в галузі.

Рис. 1. Продовольча безпека в структурі економічної безпеки держави

Джерело: складено автором на основі [12]

Крім того, в контексті економічної сутності категорії «продовольча безпека», має три сутнісні аспекти даного поняття (табл. 1).

Таблиця 1.

Сутнісний аспект поняття «продовольча безпека» в контексті економічної сутності

№	Складова	Коротка характеристика
1	Політичний	характеризує здатність держави підтримувати свій стабільний позитивний міжнародний імідж як конкурентної на продовольчих зовнішніх ринках країни, забезпечувати своїм громадянам споживання повноцінних продуктів харчування відповідно до прийнятих міжнародних стандартів та норм.
2	Економічний	характеризує здатність держави до мобілізації внутрішніх ресурсів і агроекономічного потенціалу країни для організації виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення населення продовольством переважно за рахунок власного виробництва і тим самим гарантувати економічну самостійність.
3	Соціальний	визначає зайнятість населення в продовольчому секторі економіки з відповідною продуктивністю праці, її оплатою, з передбаченням повного забезпечення інфраструктурними факторами функціонування сільських районів.

Джерело: складено автором на основі [13]

Економічні фактори включають здатність національної економіки створити необхідні умови для забезпечення продовольчої безпеки населення держави. Ресурсні фактори створюють основу для розвитку агропромислового комплексу держави і зумовлюють його самодостатність.

Центральним елементом продовольчої безпеки є забезпеченість продуктами харчування. Доступність продуктів харчування виявляється у трьох формах [14]. Фізична доступність передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів, економічна доступність включає фінансову можливість їх отримати, а соціальна – мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення. Із доступністю продуктів харчування пов'язана самодостатність держави у забезпеченні відповідними товарами її населення. Оптимальним є стовідсоткове забезпечення споживчого ринку головними продуктами харчування власного виробництва, однак така ситуація спостерігається лише у деяких економічно розвинених державах. Здебільшого необхідним є раціональне поєднання власного виробництва й імпорту окремих видів сільськогосподарської продукції поряд із створенням достатніх державних резервів стратегічно важливих видів харчових продуктів.

Продовольча безпека в першу чергу безпосередньо пов'язана з соціальною безпекою і явищами в суспільстві, які характеризуються такими категоріями, як соціальна напруженість, «... це стан, за якого на безпеку суспільства справляє вплив сукупність загроз, а відповідні заходи з боку органів державного управління не вживаються через відсутність необхідних ресурсів або внаслідок грубих прорахунків при розробці та втіленні в життя політики національної безпеки, або небажання своєчасно врахувати наявний потенціал громадського суспільства» [15].

Якість наявних продуктів харчування характеризують дві наступні складові продовольчої безпеки – повноцінність і безпечність для здоров'я. Повноцінність харчування має комплексний характер і передбачає збалансованість раціону людини за показниками енергетичної цінності, поживності та забезпечення організму необхідними вітамінами та мікро- і макроелементами у межах встановлених раціональних норм. Відповідно, навіть при достатньому обсязі харчування із допустимою енергетичною цінністю великі групи населення можуть не дотримувати з їжею низку життєво необхідних речовин, що, у свою чергу, призводить до формування явища так званого «прихованого голоду», яка характерна, зокрема, і для України.

Продовольча безпека держави гарантується сукупністю економічних і соціальних умов, які забезпечують розвиток не тільки сільського господарства і продовольчого комплексу, але і стабільність усієї економіки. Відповідно до цього, вона передбачає реалізацію ряду заходів (рис. 2)

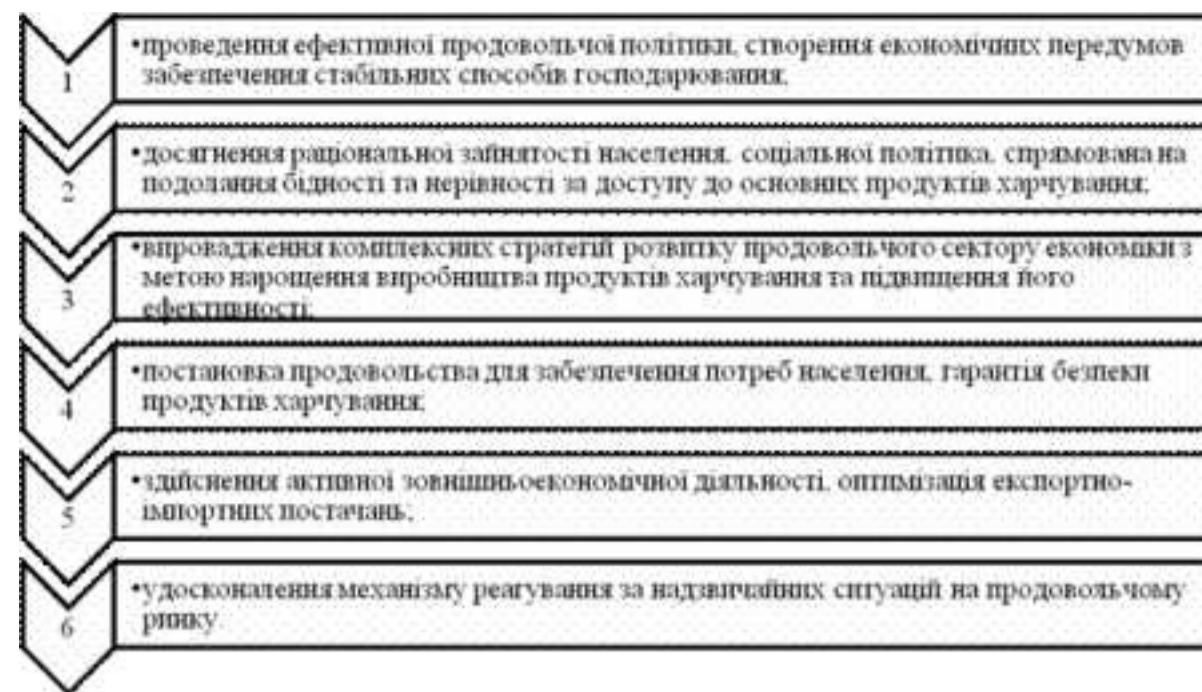

Рис. 2. Економічні заходи, які продовольча безпека держави забезпечує його розвиток

Джерело: складено автором на основі [16]

Слід зазначити, що в період 1991-1995 рр. під «продовольчою безпекою» українське керівництво розуміло лише самозабезпеченість країни необхідними сільгосппродуктами. У результаті, основна увага була сконцентрована винятково на збільшенні обсягів виробництва сільгосппродукції. Однак, уже до початку 2000-х рр. стала очевидною необхідність проведення комплексного планування, спрямованого на розвиток сільського господарства, його інфраструктури, села й пов'язаних з продовольчим сектором галузей промисловості. Колишні методи забезпечення продовольчої безпеки явно себе не виправдали.

Крім того, доцільно виділити два аспекти категорії «продовольча безпека» (рис. 3).

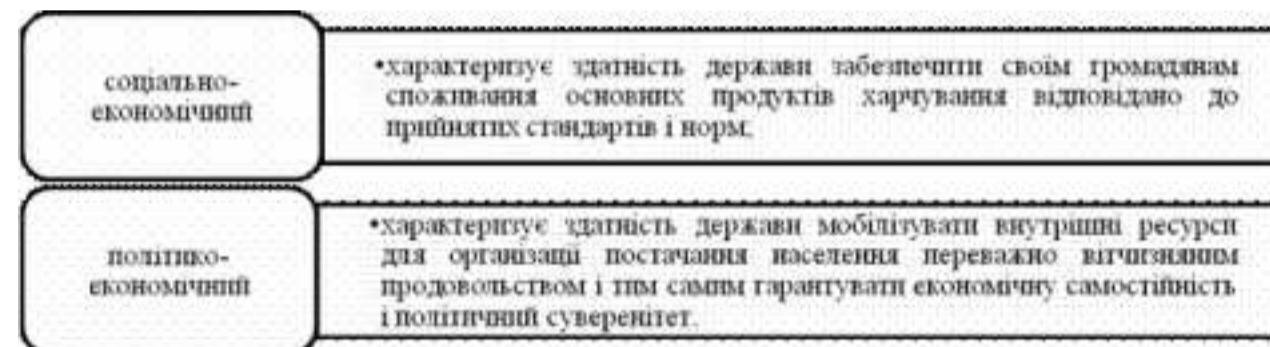

Рис. 3. Основні аспекти категорії «продовольча безпека»

Джерело: складено автором на основі [17]

Сьогодні об'єктивно необхідними є три основних напрямки державної політики України в зазначеній сфері:

1. Досягнення повної продовольчої самозабезпеченості у виробництві так званих «стратегічних сільгосптоварів» (пшениця, ячмінь, рис, олійні, м'ясо, молочні продукти) з наступним перетворенням України у великого регіонального експортера даної продукції.
2. Формування сильного промислового комплексу, стійкого до зовнішніх і внутрішніх загроз, заснованого на збалансованому розвитку всіх регіонів країни.
3. Формування зовнішньоторговельних умов забезпечення продовольчої безпеки.

Отже, продовольча безпека займає центральне місце у системі економічної безпеки держави і є важливою складовою її суверенітету.

Проте, для об'єктивної оцінки стану та необхідності підтримки продовольчої безпеки країни на оптимальному рівні слід використовувати систему спеціальних показників, які дозволяють одночасно і комплексно досліджувати її в динаміці та в порівнянні. Такі показники застосовуються в світовій практиці і практиці окремих держав.

Показники, використовувані для оцінки продовольчої безпеки в масштабах однієї держави, досить різноманітні. Серед них у якості найбільш часто використовуваних можна назвати обсяги виробництва сільгосппродукції, витрати домогосподарств на продовольство і їх частку в загальних видатках, споживання калорій, структура харчування і її відповідність медичним нормам, коефіцієнти залежності від імпорту продовольства та ін.

Застосовувані показники можна умовно розділити на ті, що відображають поточний стан продовольчої безпеки, й використовувані для подальшого прогнозу [18].

Продовольча проблема є однією з найгостріших проблем сучасності, яка стоїть перед людством, хоча її сутність і структура різко відрізняється для найбагатших і найбідніших країн. Однак кожна країна, незалежно від свого рівня розвитку, прагне гарантувати достатній раціональний рівень харчування для всіх верств населення як за нормальних умов так і за умов надзвичайних обставин, як, наприклад, війна, стихійне лихо, криза і т. д.

Провідні країни світу розглядають продовольчу безпеку як важливу умову внутрішньої політичної та соціально-економічної стабільності країни та її зовнішньої незалежності.

Продовольча безпека, повинна включати два рівні виміру - мінімальний і рівень, що відповідає соціальним стандартам. Продовольчу безпеку на макро-, мезо- і мікрорівні характеризують наступні показники:

- обсяг споживання хлібопродуктів, м'яса й м'ясопродуктів, молока й молокопродуктів, яєць, риби й рибопродуктів, рослинного масла, цукру, картоплі, овочів і баштанних, фруктів і ягід у рік на людину;
- обсяг споживання у відсотках по відношенню до норм прожиткового мінімуму й соціальних стандартів;
- диференціація споживання продовольства по соціальних групах на душу населення;
- запаси зерна й інших базових видів продовольства в днях і у відсотках до річного споживання;
- частка імпорту продовольства в його сукупному споживанні по різних продуктових комплексах;
- обсяг поставок з інших регіонів стосовно власного виробництва;
- обсяг виробництва кінцевого продукту в розрахунку на душу населення і його динаміка [19].

До загальних критеріїв забезпеченості продовольчої безпеки країни належать відповідність рівня і структури кінцевого споживання продуктів харчування раціональним фізіологічним нормам споживання; наявність виробничого потенціалу сфер продовольчого комплексу, достатнього для виробництва основних продуктів харчування в обсязі й асортименті, який дає змогу виконати зазначену вимогу; відповідність обсягів і структури експорту-імпорту продовольства безпечному для даного регіону рівню, що визначається можливостями економічно доцільного виробництва основних продуктів харчування; відповідність якості та безпеки продовольства вимогам санітарно-гігієнічних, екологічних і епідеміологічних стандартів споживання.

Підвищення ефективності державного регулювання національної продовольчої безпеки має здійснюватися шляхом перерозподілу на користь місцевих органів влади повноважень і коштів, необхідних для реалізації проектів комплексного екологічно-соціально орієнтованого розвитку сільських територій у контексті підвищення рівня продовольчої безпеки України.

Забезпечення продовольчої безпеки населення є одним з основних елементів державної політики в сучасних умовах на будь-якому територіальному рівні, а встановлення і забезпечення високих соціальних стандартів життя мають бути найвищим пріоритетом державної політики.

Важливу роль у виборі пріоритетів і контролі за реалізацією програм, спеціальних законів про продовольчу безпеку щодо продовольчого насичення населення держави і окремо взятих територій відіграє методика оцінки продовольчої безпеки.

Слід зауважити, що, незважаючи на зростання уваги до проблем продовольчого забезпечення, у вітчизняній літературі досі не вироблено єдиного методичного підходу до кількісної і якісної оцінки продовольчої безпеки країни.

Основними завданнями держави щодо забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки України доцільно враховувати:

- 1) досягнення стійкого зростання сільськогосподарського виробництва завдяки поліпшенню використання ресурсного потенціалу та підвищенню ефективності виробництва;
- 2) стабілізація ринкової кон'юнктури і цінових коливань на сільськогосподарську продукцію та продукти харчування;
- 3) наближення рівня споживання населенням продуктів харчування до науково обґрунтованих норм;
- 4) забезпечення доступності продовольства відповідно до купівельної спроможності населення та забезпечення необхідної якості продуктів харчування;
- 5) забезпечення продовольчої безпеки шляхом збільшення експорту продовольчої продукції (за умови відповідного забезпечення потреб внутрішнього ринку) і зниження (заміщення) імпорту продовольства, що виробляється (може вироблятися в достатній кількості) в Україні [20].

Одним із напрямів удосконалення механізму державного регулювання національної продовольчої безпеки є широке використання індикативного регулювання, яке припускає відхід від жорсткого директивного управління і перехід на рекомендаційне, дорадче, консультативне регулювання цієї сфери економіки на основі набору індикаторів, які мають перебувати в певних межах.

З метою забезпечення достатнього рівня продовольчої безпеки України потрібна державна підтримка формування та розвитку інфраструктури агропродовольчого ринку, основу якої становлять товарні біржі, сільські заготівельні пункти, оптові й роздрібні ринки, аукціони худоби, інформаційно-маркетингова мережа, державна система моніторингу.

Необхідно кардинально змінити зміст системи державного управління національною продовольчою безпекою: перейти під час її розробки від заходів забезпечення продовольчої безпеки, заснованих суто на протидії системі наявних загроз (тобто фактично розрахованої на заходи реанімаційного характеру), до створення системи забезпечення продовольчої безпеки, що ґрунтується на розробці заходів, які активно впливають на комплекс викликів і запобігають їх переростанню в систему неконтрольованих загроз.

Висновки. Отже, політика продовольчого забезпечення – це обґрунтоване поєднання заходів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та активної соціальної політики. Державна підтримка має стимулювати всі типи сільськогосподарських підприємств нарощувати виробництво продукції, підвищувати її якість, забезпечувати виконання державних програм, оновлювати технічні засоби з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу.

Механізм державного регулювання продовольчої безпеки України повинно сприяти: гармонізації чинного законодавства відповідно до вимог і положень СОТ та законодавства ЄС; інтеграції України у світовий продовольчий ринок та розширення участі в роботі міжнародних організацій, у тому числі сільськогосподарських; підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом сприяння залученню інвестицій в продовольчий сектор та впровадженню на цій основі сучасних технологій і менеджменту, розвитку кооперації, горизонтальної та вертикальної інтеграції; збільшенню обсягів виробництва і постачання на зовнішній ринок агропродовольчої продукції з високим рівнем доданої вартості; залученню коштів міжнародних фінансових організацій для

розвитку даного сектора (в контексті подолання світової продовольчої кризи) та екологічно безпечного розвитку сільських територій.

Продовольча безпека держави гарантується сукупністю економічних і соціальних умов, які забезпечують розвиток не тільки сільського господарства і продовольчого комплексу, але і стабільність усієї економіки.

Таким чином, продовольча безпека є одним з основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин у країні. Без сумніву, проблема оцінювання й оптимізації стану продовольчої безпеки є одним із ключових завдань державної політики.

Список використаних джерел.

1. Білокур М.Д., Шевченко О.О. Структури в організаціях продовольчого сектору економіки України: монографія / М.Д. Білокур, О.О. Шевченко. — Д.: АРТ&ПРЕС, 2012. — 176 с.
2. Бойко В. І. Про деякі аспекти продовольчої безпеки і світові тенденції вирішення проблем / В. І. Бойко, О. А. Козак // Збір. матер. Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. - К.: ННЦ "ІАЕ", 2011. - С. 161-184.
3. Варченко О. До питання поєднання державного і ринкового регулювання продовольчої безпеки / О. Варченко // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 53-59.
4. Голікова К. П. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення / Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, вип. 22, ч II – с. 2.
5. Олійник В. О. Сучасний стан та механізм реалізації державної продовольчої політики України / Олійник В. О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/08.pdf>.
6. Скидан О. В. Продовольча безпека як пріоритет аграрної політики: проблеми інституціоналізації / О. В. Скидан // Електронне наукове фахове видання АМУ «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2010. – № 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=154> (<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=154>).
7. Тарасюк О. Б. Державне регулювання забезпечення продовольчої безпеки країни / О. Б. Тарасюк // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10 (136). – С. 58–63.
8. Римская декларация из всемирной продовольственной безопасности // ru.wikipedia.org.
9. Rome Declaration on World Food Security. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.HTM> (<http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.HTM>).
10. Закон України «Про основи національної безпеки» [Електронний документ]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15/> (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15/>).
11. Пабат О. В. Продовольча безпека як складова економічної безпеки держави. / – Економіка АПК. – 2010. – № 12 – с. 86-90.
12. Гойчук О. І. Продовольча безпека: теорія, методологія, проблеми : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня докт. екон. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / О. І. Гойчук. – Миколаїв, 2004. – 42 с.
13. Закон України «Про продовольчу безпеку України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8370-1&skl=7.
14. Кошкалда І. В. Питання продовольчої безпеки в контексті міжнародної інтеграції аграрного сектору економіки України / І. В. Кошкалда // Матер. наук. практ. конф. «Сучасні проблеми та перспективи міжнародної інтеграції» аграрного сектору економіки України». - К.: ННЦ "ІАЕ", 2015. - С. 144-148.
15. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003р. № 964-IV (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 14.
16. Губені Ю. Е. Аспекти інтернаціоналізації агробізнесу в ідентифікації продовольчої безпеки / Ю. Е. Губені // 36. наук. праць Міжн. наук.-практ. конф. "Сучасні проблеми та перспективи міжнародної інтеграції аграрного сектору економіки України". - К.: ННЦ "ІАЕ", 2015. - С. 90-94.
17. Немченко В. В. Продовольча безпека України / В. В. Немченко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : «Економічні науки». – 2012. – № 4 (70). – Том 2. – С. 179–183.
18. Білик Ю.Д. Продовольча безпека України: стан та перспективи використання потенційних резервів // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. — К.: ІАЕ УААН, 2001. — С. 139—148.
19. Желай Я. Л. Державне регулювання розвитку АПК у контексті забезпечення продовольчої безпеки держави / Я. Л. Желай, Е. А. Кірсєва // Кримський економічний вісник. – 2014. – № 2. – С. 80-82.
20. Пархоменко М. М. Продовольча безпека в системі забезпечення національної безпеки України / М. М. Пархоменко // Правове забезпечення економічного суверенітету держави в умовах міжнародної інтеграції : матеріали круглого столу (м. Донецьк, 23 листоп. 2010 р.) / [наук. ред. В. К. Мамутов] ; НАН України, Ін-т екон.-правових досліджень. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – С. 58–60.

References.

1. Bilokur, M.D. and Shevchenko, O.O. (2012), *Struktury v orhanizaciiakh prodovolchoho sektoru ekonomiky Ukrainy* [Structures in organizations of the food sector of the economy of Ukraine], ART&PRES, Ukraine, p. 176.
2. Wojko, V. I. and Kozak, O. A. (2011), "On some aspects of food security and world trends in solving problems", *Collection of materials of the All-Ukrainian Congress of Scientists of Economists-Agrarians*, NNC "IAE", Kyiv, Ukraine, pp. 161-184.
3. Varchenko, O. (2013), "On the issue of combining state and market regulation of food security", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 7, pp. 53-59.
4. Holikova, K. P. (2012), "Food Safety of the State: the essence, structure and features of its provision", *Naukovi praci Kirovohradskoho nacionalnogo tekhnichnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 22, part II, p. 2.

5. Olijnyk, V. O. (2012), "Modern state and mechanism of realization of the state food policy of Ukraine", [Online], available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/08.pdf>.
6. Skydan, O. V. (2010), "Food Security as a Priority of Agrarian Policy: Issues of Institutionalization", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 7, [Online], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=154>.
7. Tarasiuk, O. B. (2012), "State regulation of food security of the country", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 10 (136), pp. 58–63.
8. Roman Declaration of World Food Security, [Online], available at: www.ru.wikipedia.org.
9. Rome Declaration on World Food Security, [Online], available at: <http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.HTM>.
10. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine "On Fundamentals of National Security", [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15/>
11. Pabat, O. V. (2010), "Food safety as a component of the economic security of the state", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 86-90.
12. Hojchuk, O. I. (2004), "Food safety: theory, methodology, problems", Ph.D. Thesis, 08.07.02 «Ekonomika silskoho hospodarstva i APK», Mykolaiv, Ukraine, p. 42.
13. The Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine "On Food Safety of Ukraine", [Online], available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8370-1&skl=7.
14. Koshkald, I. V. (2015), "The Issue of Food Security in the Context of International Integration of the Agrarian Sector of Ukraine's Economy", *Materials of the scientific practical conference "Modern problems and prospects of international integration"*, NNC "IAE", Kyiv, Ukraine, pp. 144-148.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine" of 19.06.2003. No. 964-IV (as amended and supplemented), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 14.
16. Hubeni, Yu. E. (2015), "Aspects of internationalization of agribusiness in identifying food security", *Materials of the scientific practical conference "Modern problems and prospects of international integration"*, NNC "IAE", Kyiv, Ukraine, pp. 90-94.
17. Nemchenko, V. V. (2012), "Food Safety of Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prac VNAU. Seriya : «Ekonomichni nauky»*, vol. 4 (70), no. 2, pp. 179–183.
18. Bilyk, Yu.D. (2001), "Food safety of Ukraine: the state and prospects of the use of potential reserves", *Nova ekonomichna paradyhma formuvannia stratehii nacionalnoi prodovolchoi bezpeky Ukrainy u XXI stolitti*, IAE UAAN, Kyiv, Ukraine, pp. 139—148.
19. Zhelaj, Ya. L. and Kirieieva, E. A. (2014), "State regulation of development of agroindustrial complex in the context of ensuring food security of the state", *Krymskyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 2, pp. 80-82.
20. Parkhomenko, M. M. (2010), "Food safety in the system of providing national security of Ukraine", *Materials of the meeting "Legal support of the state's economic sovereignty in the conditions of international integration"*, NAN Ukrainy, In-t ekon.-pravovykh doslidzhen, Noulidzh, Doneck, Ukraine, pp. 58–60.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2017 р.

[\(http://www.poligrafua.net/\)](http://www.poligrafua.net/)

[\(http://www.bigmir.net/\)](http://www.bigmir.net/)

Броу.

ТОВ "ДКС Центр"